

4. TEORĒTISKĀ SESIJA

Lektors: Lorenzo Todone

lejaukšanās izaicinošas uzvedības gadījumos: alternatīvu uzvedību mācīšana

2023. gada 11. oktobrī,
plkst. 13:00–16:00

Kā saprast uzvedību?

How to understand Behavior?

Lorenzo Todone
MsEd-BCBA
lorenzotodone@hotmail.com

Iejaukšanās aizsācēja fāzē jeb proaktīvā iejaukšanās

Parasti **iejaukšanās aizsācēja fāzē** atbild uz
jautājumu:

Ko mēs varam darīt, lai novērstu izaicinošo uzvedību?

Standarta iejaukšanās aizsācēja fāzē

- Izveidojiet pozitīvas attiecības ar skolēnu
- Izveidojiet pozitīvas attiecības ar vidi
- Ekoloģiskais novērtējums

- Pievilcīgu un stimulējošu materiālu izmantošana mācību procesā
- Skaidru noteikumu izmantošana
- Tūlītējas palīdzības sniegšana
- Izvēles iespējas
- Mācīšanās ar vienaudžu starpniecību

Aizsācēja iejaukšanās, kas balstīta un uzvedības funkciju

- Esam identificējuši izaicinošas uzvedības iespējamo funkciju.
- Tādējādi mēs cenšamies mazināt vēlmi pēc sekām, ko kopumā rada izaicinošā uzvedība.

Mēģināsim kopā!

<p>Aizsācējs: Kas notika pirms nevēlamās uzvedības? Kas piedalās? Kur un kā tas notiek?</p>	<p>Uzvedība</p>	<p>Sekas: kas notiek pēc uzvedības?</p>
<p>klasē skolotājs lūdz pievērst uzmanību darbam lasīšanas laikā personalizēt uzdevumu, novērot citus (tūlītēja palīdzība), sadalīt uzdevumu mazākos soļos</p>	<p>skolēns rada dažādas skaņas skaņas palīdziet es nesaprotu man ir nepieciešams pārtraukums</p>	<p>skolēns tiek aizvests pie sociālā pedagoga</p>
	<p>FUNKCIJA: IZVAIRĪŠANĀS NO LASĪŠANAS</p>	

Alternatīvas uzvedības mācīšana,
lai aizvietotu izaicinošu uzvedību

Ievads

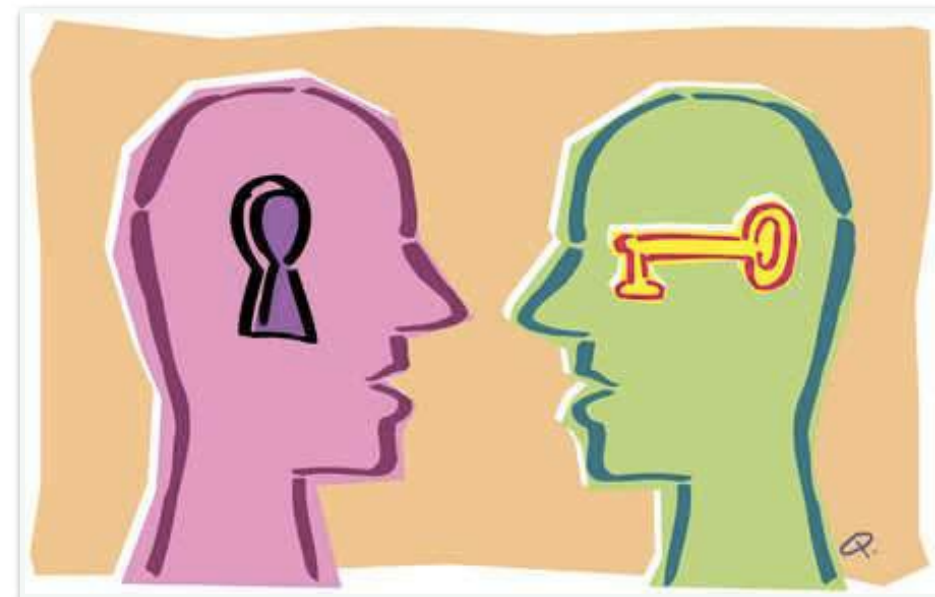
Pēdējo desmitgažu laikā dažādu disciplīnu eksperti ir pētījuši saistību starp valodas grūtībām un

- iekšējo problemātisku uzvedību (piemēram, trauksmaina/depresīva uzvedība un noslēgtība)
- ārējo problemātisku uzvedību (piemēram, uzmanības problēmas, uzvedības problēmas un hiperaktivitāte)

Ievads

Ir iegūti pārlicecinoši pierādījumi par saikni starp valodas grūtībām un problemātisku uzvedību pirmsskolas un skolas vecuma bērniem, kas var liecināt, ka šīs saiknes laika gaitā nostiprinās ([Benner, Nelson, & Epstein, 2002](#); [Curtis et al., 2018](#); [Rescorla et al., 2007](#)).

Saziņas nozīme

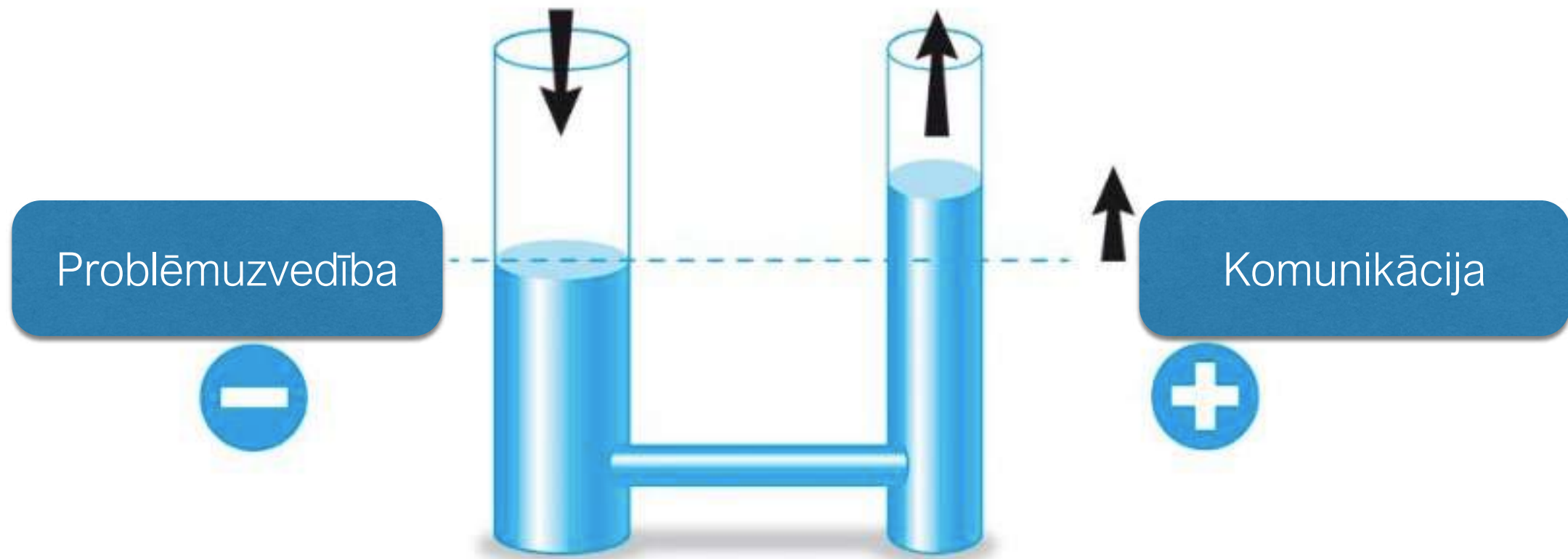
- Veicina vēlamās izmaiņas vai apstākļus
- Ļauj kontrolēt sociālo vidi
- Ļauj iegūt to, ko vēlamies tad, kad to vēlamies
- Ļauj atbrīvoties no tā, ko nevēlamies, kad tas nav vēlams

Ievads

Bērni ar ierobežotām apzinātas komunikācijas spējām var izrādīt problemātisku uzvedību, lai apmierinātu savas funkcionālās saziņas vajadzības.

Problemātiska uzvedība bieži kalpo konkrētām saziņas funkcijām:

- protests, lai izvairītos no uzdevuma
- uzmanības pievēršana
- vēlamā iegūšana

Pētījumi ir pierādījuši, ka funkcionālās komunikācijas treniņš palīdz cilvēkiem ar autismu samazināt izaicinošu uzvedību (piem., Durand 1999) un dažos gadījumos nostiprina runātprasmi (piem., Charlop-Christy et al. 2002).

levads

Šī hipotēze nosaka, ka notiek problemātiskās uzvedības samazināšanās pēc funkcionāli līdzvērtīgas aizstājējuzvedības apgūšanas:

- lingvistiska rakstura aizstājējs (valoda)
- augmentatīvās vai alternatīvās saziņas veids (piemēram, žesti, zīmju valoda vai grafiski simboli)

Runas kā alternatīvas uzvedības izmantošana

Bērniem ar ASD dažkārt novērojama problemātiska uzvedība, kas izpaužas kā fiziska agresija, pašsakropļojoša uzvedība, bēgšana no mājām, bēguļošana.

Bieži vien tas ir rezultāts tam, ka viņi nespēj efektīvi paziņot, ko viņi vēlas (Muething et al., 2018; Ward & Mehta, 2019).

Visbiežāk izmantotā un plaši atzītā metode ir funkcionālā komunikācijas apmācība (FCT) (Derosa et al., 2015; Fisher et al., 2015; Fisher et al., 2018). Šī metode māca bērnu lūgt, izmantojot valodu, nevis izrādot problemātisku uzvedību.

Jūsu pieredze!

- Vai esat mēģinājis mācīt runu, lai aizstātu problemātisko uzvedību?
- Kāda veida reakcijas jūs mācījāt?

Lai gan daudzu valodas apmācības programmu mērķis ir attīstīt vokālo verbālo uzvedību, dažkārt tas var būt ilgs un sarežģīts process (Carbone et.al. 2010)

ja bērns nerunā?

Augmentatīvās un alternatīvās saziņas (AAC) sistēmas bieži tiek ieteiktas personām ar autiskā spektra traucējumiem (AST), kurām nav attīstīta valoda vai kurām ir nesaprotama vai ierobežota runa (Romski & Sevcik, 1997; Sigafos, Schlosser, & Sutherland, 2010).

Tā kā valodas rosināšana ir praktiski neiespējama, Carbone (2001, 2004), McGreevy (2002) un Sundberg un Partington (1998) stingri iesaka izvēlēties un **nekavējoties** ieviest alternatīvu:

- zīmes vai žesti

- manuāla vai elektroniska attēlu, simbolu vai vārdu izmantošana

- rakstīšana

- drukāšana

AAC iedalās divās plašās kategorijās, **ar palīgierīcēm** un **bez palīgierīcēm** (Mirenda 2003).

AAC **bez palīgierīcēm** neprasa nekādu papildus aprīkojumu, tas ietver *zīmes* un *žestus*.

AAC **ar palīgierīcēm**: *attēlu apmaiņas komunikācijas sistēma* (PECS) (Frost un Bondy 2002), *citi PE veidi* (t.i., tie, kas neīsteno PECS protokolu), *runas ģenerēšanas ierīces* (sauktas arī par Voice Output Communications Aids jeb VOCA) (Mirenda 2003).

PECS (attēlu apmaiņas komunikācijas sistēma) ir apmācības sistēma, kas māca palīdzēt komunicēt, izmantojot grafisku attēlu simbolu apmaiņu (skat. Frost & Bondy, 2002).

Video

- <https://www.youtube.com/watch?v=kC3ttxisQgc>
- <https://www.youtube.com/watch?v=rsDBJyrcyh0&t=135s>

PECS: izstrādāja Andy Bondy un Lori Frost

- Apvieno lietišķās uzvedības analīzes un runas valodas patoloģijas jomas
- <http://www.pecs.com/>
- Piramīdas produkts

Vairāki pētījumi ir snieguši empīrisku apstiprinājumu tam, ka bērniem ar attīstības traucējumiem, kuriem nav efektīva verbālās uzvedības repertuāra, manuālo zīmju lietošana palīdz veidot funkcionālu komunikācijas repertuāru (Schlosser & Wendt, 2008, for a review; Gregory, DeLeon, & Richman, 2009).

Video

- <https://vbnttrainingautismvideos.com/shop/autism-videos/teaching-sign-language-to-children-with-autism/>

Video

- <https://www.youtube.com/watch?v=DNUWvCfL2FQ>

Jūsu pieredze!

- Vai esat piedalījies AAC apmācībās?
- Vai esat izmantojis AAC saviem skolēniem?
- Kāda veida AAC jūs izmantojāt?
- Kādu komunikācijas veidu jūs mācījāt?

Augmentative and Alternative Communication and Speech Production for Individuals with ASD: A Systematic Review

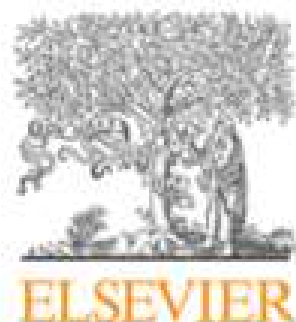
[Emily N. White](#) , [Kevin M. Ayres](#), [Sara K. Snyder](#), [Rachel R. Cagliani](#) & [Jennifer R. Ledford](#)

Journal of Autism and Developmental Disorders **51**, 4199–4212 (2021) | [Cite this article](#)

4230 Accesses | **5** Citations | **12** Altmetric | [Metrics](#)

Abstract

This review evaluated the effects of augmentative and alternative communication (AAC) on speech development in children with autism spectrum disorders (ASD); replicated, updated, and extended the systematic review by Schlosser and Wendt (*American Journal of Speech-Language Pathology* 17:212–230, 2008). Twenty-five single case design articles and three group design articles published between 1975 and May 2020 met inclusion criteria related to participant characteristics, intervention type, design, and visual analysis of dependent variable outcomes. Overall, AAC resulted in improved speech production; however, speech gains that did occur did not surpass AAC use.

Review article

Assessing preferences for AAC options in communication interventions for individuals with developmental disabilities: A review of the literature

Larah van der Meer^{a,*}, Jeff Sigafoos^a, Mark F. O'Reilly^b, Giulio E. Lancioni^c

^a Victoria University of Wellington, New Zealand

^b Meadows Center for Preventing Educational Risk, The University of Texas at Austin, Austin, TX, USA

^c University of Bari, Italy

ARTICLE INFO

Article history:

Received 1 February 2011

Accepted 2 February 2011

Available online 5 March 2011

Keywords:

Augmentative and alternative communication

Developmental disability

Preference assessment

Self-determination

ABSTRACT

We synthesized studies that assessed preference for using different augmentative and alternative communication (AAC) options. Studies were identified via systematic searches of electronic databases, journals, and reference lists. Studies were evaluated in terms of: (a) participants, (b) setting, (c) communication options assessed, (d) design, (e) communication skill(s) taught to the participant, (f) intervention procedures, (g) outcomes of the intervention and outcome of the preference assessment, (h) follow-up and generalization, and (i) reliability of data collection and treatment integrity. Seven studies, involving 12 participants, met the inclusion criteria. In these studies, individuals were taught to use either speech-generating devices (SGD), (b) picture exchange (PE) systems, and/or (c) manual signs. Assessments to identify preferences for using each AAC option were conducted in each study. Sixty-seven percent ($n = 8$) of participants demonstrated some degree ($\geq 55\%$) of preference for using SGD compared to 33% ($n = 4$) of participants who demonstrated some degree ($\geq 55\%$) of preference for PE. The results indicate that individuals with developmental disabilities often show a preference for different AAC options. Incorporating an assessment of such preferences might therefore enable individuals to exert some degree of self-determination with respect to AAC intervention.

Mērķtiecīga saziņa

Mērķtiecīga saziņa ir vēl viens svarīgs izaicinošu uzvedību prognozējošs faktors.

Iejaukšanās ņem vērā arī mērķtiecīgu komunikāciju

Intervence ir jākoncentrē uz:

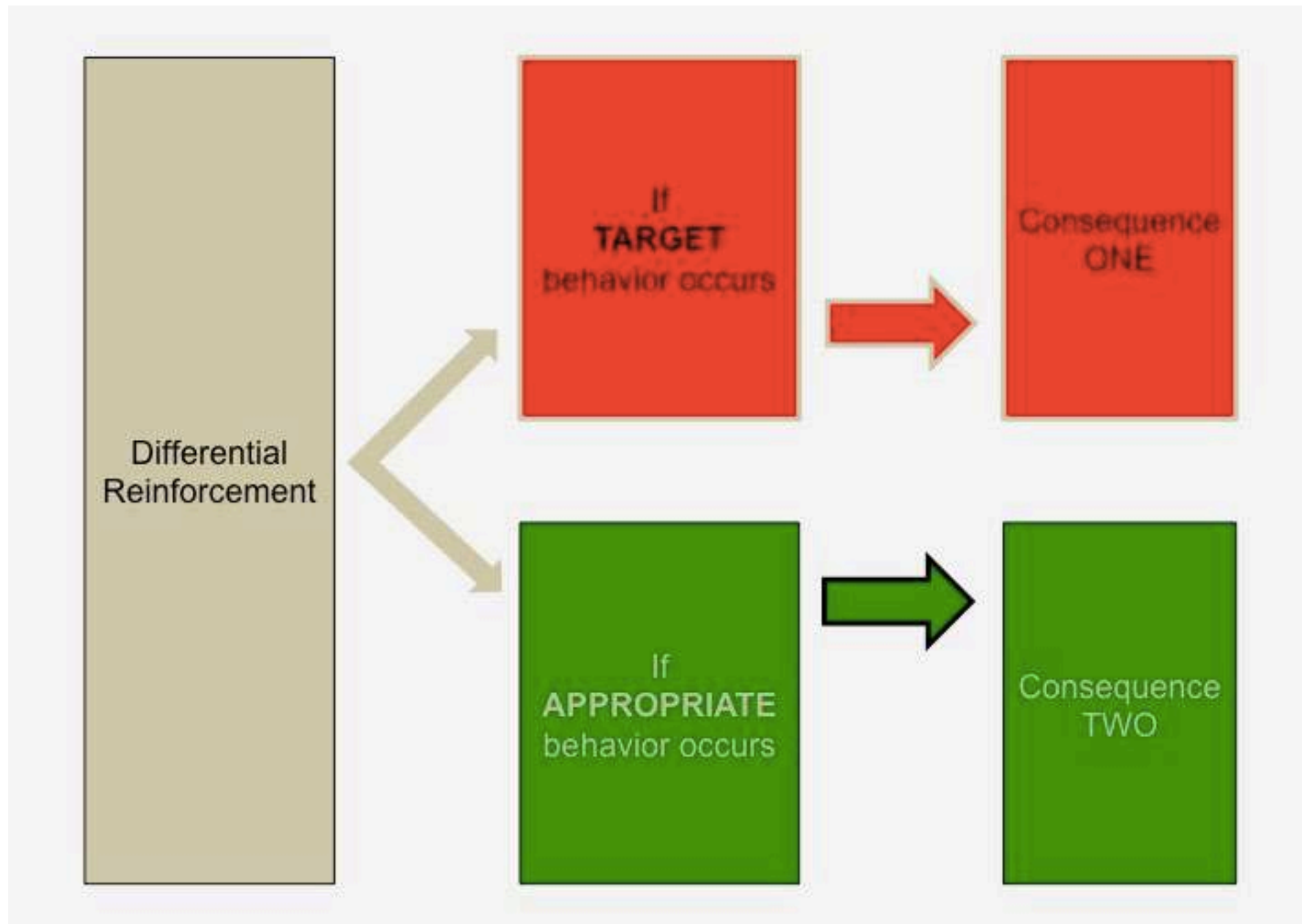
- valodas prasmju mācīšanu (valodas vai CAA lietošana, lai izteiktu to, kas ir nepieciešams)
- mērķtiecīgas komunikācijas mācīšanu (sociālās iniciatīvas attiecībā uz citiem)

Alternatīvās uzvedības mācīšana

Tālāk ir aprakstīti nepieciešamie soļi, lai mācītu alternatīvu uzvedību:

- Identificējiet problemātisko uzvedību, kuru vēlaties samazināt
- Identificēt problemātiskās uzvedības iespējamo funkciju
- Nodrošiniet, lai skolēni saņemtu to, ko viņi vēlas, parādot alternatīvu uzvedību (pastiprināšana).
- Iemāciet alternatīvo uzvedību, ja tās nav (dažkārt apmācībai ir jābūt intensīvai un ilgstošai).
- Pārliecinieties, ka skolēns nesaņem to, ko viņš vēlas, izmantojot problemātisko uzvedību.

Definīcija

Alternatīvās uzvedības mācīšana

Parasti, mācot jaunu alternatīvu uzvedību, tiek izmantotas šādas stratēģijas:

- radīt iespēju sazināties
- palīdzēt (pamudināt) sazināties
- pakāpeniski samazināt atbalstu
- pastiprināt katru piemēroto alternatīvo uzvedību

Saziņas alternatīvie uzvedības veidi, kurus varat mācīt, lai aizstātu problemātisko uzvedību

Konkrētu vēlmju izteikšana, izmantojot valodu vai paplašināto saziņu :

- Es vēlos spēlēt...
- Es gribu ēst...
- Es gribu iet...
- Es gribu skatīties...
- Es gribu klausīties...
- Es gribu pārtraukumu...
- Bet arī “Es negribu...” vai “nē”

Saziņas alternatīvie uzvedības veidi, kurus varat mācīt, lai varētu izteikt sajūtas

Konkrētu sajūtu paušana, izmantojot valodu vai paplašināto saziņu, var palīdzēt skolēnam iegūt kontroli un mazināt trauksmi:

- Es esmu dusmīgs...
- Es esmu bēdīgs...
- Es esmu neapmierināts...
- Man it bail...
- Es jūtos satraukts...

Saziņas alternatīvie uzvedības veidi, kurus varat mācīt, lai aizvietotu problemātisku uzvedību

- Vēlamās darbības pārtraukšana bez problemātiskas uzvedības
- Pārvietošanās no vienas vides uz citu bez problemātiskas uzvedības
- Pieņemt "nē" bez problēmātiskas uzvedības
- Nevēlamā uzdevuma izpilde bez problemātiskas uzvedības

Saziņas alternatīvie uzvedības veidi, kurus varat mācīt, lai aizvietotu pašstimulējošas darbības

- Mācīšana, kur un kad pašstimulējoša uzvedība ir pieņemama.
- Alternatīvu spēļu un aktivitāšu mācīšana, kas rada līdzīgu sensoro ietekmi.

Spļaušana
terapeitam sejā

izskaušana

Terapeits nedod
pārtraukumu no
uzdevuma veikšanas
vai nenoņem
uzdevumu vai
nogaida 5 minūtes,
pirms jautā vēlreiz

Laipni lūgt
pārtraukumu

pastiprinājums

Terapeits uzreiz
dod pārtraukumu

Skolēns izpilda
sarežģītu uzdevumu

Terapeits uzreiz
iedod vēlamo
mantu

Pamēģināsim kopā

Nosakiet izaicinošu uzvedību
kādam no jūsu skolēniem

Izveidojiet ABC piemēru

<p>Aizsācējs: Kas notika pirms nevēlamās uzvedības? Kas piedalās? Kur un kā tas notiek?</p>	<p>Uzvedība</p>	<p>Sekas: kas notiek pēc uzvedības?</p>

Nosakiet izaicinošu uzvedību kādam no jūsu skolēniem

- Kas ir uzvedības iespējamā funkcija?
- Kāda komunikācija slēpjas aiz izaicinošās uzvedības?
- Kā jūs varētu tulkot izaicinošo uzvedību vārdos?

Iejaukšanās

Nosakiet komunikācijas sistēmu, kuru jūs vēlaties izmantot skolēnam: :

- sarunvaloda
- žesti
- zīmju valoda
- grafiskie simboli

lejaukšanās: alternatīvās uzvedības mācīšana

<p>Aizsācējs: Kas notika pirms nevēlamās uzvedības? Kas piedalās? Kur un kā tas notiek?</p>	<p>Uzvedība</p>	<p>Sekas: kas notiek pēc uzvedības?</p>
<p>Skolotājs saka "Aizpildi rindu ar burtiem"</p> <p>Skolotājs uzdod vieglāku un īsāku uzdevumu Vai vēlies rakstīt burtus mājās? Uzdevumam tiek izmantoti pievilcīgāki materiāli Uzdevums tiek uzdots un izpildīts kopā ar vienaudzi</p>	<p>Negribu to tagad darīt, es izpildīšu mājās Skolēns uzraksta dažus burtus</p>	<p>Skolotājs pārtrauc uzdot jautājumus, un aktivitāte netiek pabeigta Turpina jautāt Skolēms saņem uzlīmi un uzslavu</p>

Iejaukšanās: alternatīvās uzvedības mācīšana + aizsācēja iejaukšanās

<p>Aizsācējs: Kas notika pirms nevēlamās uzvedības? Kas piedalās? Kur un kā tas notiek?</p>	<p>Uzvedība</p>	<p>Sekas: kas notiek pēc uzvedības?</p>
<p>i</p>		